

Τίτλοι τέλους στα σχέδια εκβιομηκάνισης των «Γκαλαπάγκος της Μεσογείου»

Το χρονικό της αποτροπής ενός περιβαλλοντικού εγκλήματος και μιας κοινής προσπάθειας για τη διαφύλαξη των τελευταίων καταφυγίων βιοποικιλότητας της Ευρώπης

Με μια ιστορική απόφαση¹ για την προάσπιση της βιοποικιλότητας στη χώρα μας, το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας έκλεισε επιτέλους την πόρτα σε όσους σχεδίαζαν να μετατρέψουν το μοναδικής οικολογικής αξίας οικοσύστημα των νησίδων του Ν. Αιγαίου σε εργοτάξιο με εκατοντάδες ανεμογεννήτριες και συνοδά έργα. **Η σωτηρία των νησίδων βρέθηκε στο επίκεντρο**

ενός αγώνα που, για περισσότερα από δύο χρόνια, ένωσε δεκάδες φορείς, περιβαλλοντικές οργανώσεις και χιλιάδες πολίτες, φέρνοντας στο προσκήνιο τόσο τη σημασία της ορθής χωροθέτησης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στη χώρα μας όσο και την επιτακτική ανάγκη προστασίας της βιοποικιλότητας, η δραματική μείωση της οποίας θα έχει μη αναστρέψιμες συνέπειες για την ανθρωπότητα.

Όλα ξεκίνησαν τον Φεβρουάριο του 2019, όταν τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση ένα πρωτοφανές έργο² που προέβλεπε τη χωροθέτηση τριών Αιολικών Σταθμών Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΑΣΠΗΕ) στις νησίδες του Νοτίου Αιγαίου, γνωστές στην επιστημονική κοινότητα ως τα «Γκαλαπάγκος της Μεσογείου». **Για πρώτη φορά, ένα έργο φαραωνικών διαστάσεων προτάθηκε να σχεδιαστεί εντός του πυρήνα 10 Προστατευόμενων Περιοχών του Ευρωπαϊκού Δικτύου Natura 2000 (!)**, με άμεσο κίνδυνο να εξαφανιστεί εν μια νυκτί το βασικό χαρακτηριστικό που εδώ και χιλιάδες χρόνια καθιστά αυτές τις νησίδες υπερ-πολύτιμες για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας: η απουσία ανθρώπινων δραστηριοτήτων.

Σύμφωνα με την αίτηση της κατασκευάστριας εταιρείας, το έργο θα αναπτυσσόταν στον εξαιρετικά περιορισμένο χώρο των νησίδων Κούνουποι, Σύρνα, Πλακίδια, Μεσονήσι, Μεγάλο Σοφράνο, Παχεία και Μακρά Ανάφης, Λιάδι, Κίναρος, Λέβιθα, Οφιδούσα, Κανδελιούσσα, Περγούσσα και Παχεία Νισύρου και θα περιλάμβανε 104 ανεμογεννήτριες (από 3MW έως 6 MW έκαστη), 70 χιλιόμετρα οδικού δικτύου, 14 λιμάνια,

14 ελικοδρόμια, μόνιμο έντονο φωτισμό τη νύχτα, καθώς και πλήθος συνοδών έργων (κτήρια, δεξαμενές κ.λπ.) ενώ η κατασκευαστική περίοδος θα διαρκούσε πέντε χρόνια.

Η μοναδικότητα των Αιγαιοπελαγίτικων νησίδων έχει αναγνωριστεί σε διεθνές επίπεδο. Πολλές νησίδες του Αιγαίου, ακριβώς λόγω της ιδιαίτερης οικολογικής τους αξίας, περιλαμβάνονται στο

¹ https://files.ornithologiki.gr/docs/YPEN_Aporiptiki_Apofasi_Aiolika_Nisides.pdf

²

<https://eprm.ypen.gr/src/App/w1/467?fbclid=IwAR0rEks5pY7Wn2fhUY3mxdQIbqgPQ1iV3OZ3nhNnnUYM PKf-K-FUJUf3wgc>

Ευρωπαϊκό δίκτυο προστατευόμενων περιοχών **Natura 2000**. Συγχρόνως, αποτελούν μία ζώνη που επηρεάζεται από την οικονομική και τουριστική ανάπτυξη του Αιγαίου. Έτσι, οι νησίδες, όπως και ολόκληρη η παράκτια ζώνη, είναι εξαιρετικά ευάλωτες στις ανθρώπινες επεμβάσεις, γι' αυτό και απαιτείται ορθός και προσεκτικός σχεδιασμός για την προστασία τους.

Αξίζει να σημειωθεί πως, **σε ολόκληρο τον πλανήτη, αντίστοιχες νησίδες είναι αυστηρά προστατευόμενες και η μόνη δραστηριότητα που επιτρέπεται είναι η επιστημονική έρευνα** και ακόμα κι αυτή για πολύ σύντομο χρονικό διάστημα και με πολλές προφυλάξεις, ιδιαίτερα τη νύχτα, όταν είναι εξαιρετικά σημαντικό να μην χρησιμοποιούνται φώτα, καθώς προκαλούν αποπροσανατολισμό των πουλιών είτε κατά τη μετανάστευση είτε όταν επιστρέφουν στις φωλιές τους από το πέλαγος, με ολέθρια αποτελέσματα στους πληθυσμούς προστατευόμενων ειδών.

Ευρεία συμμαχία περιβαλλοντικών οργανώσεων και φορέων

Η **εναντίωση στη χωροθέτηση ενός τόσο εξόφθαλμα καταστρεπτικού έργου ήταν καθολική** και πλήθος φορέων από την περιβαλλοντική και επιστημονική κοινότητα κατέθεσαν τις ενστάσεις τους κατά τη δημόσια διαβούλευση για τη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) του έργου.

Την ίδια ώρα, η Ελληνική ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ Εταιρεία με μια εκτενή και πολυσέλιδη τεκμηρίωση³, αποδομούσε το αφήγημα της ΜΠΕ περί «ασθενών επιπτώσεων» στα θαλασσοπούλια και τον Μαυροπετρίτη. «*Η εταιρεία είχε βασιστεί σε ανακριβείς και επιστημονικές γενικεύσεις για να συντάξει μια εξαιρετικά χαμηλής ποιότητας μελέτη. Καταφανές παράδειγμα αυτού είναι το παντελώς αυθαίρετο όριο των 300 μ. για τη χωροθέτηση των ανεμογεννητριών από τις αποικίες του Μαυροπετρίτη, ως μέτρο μετριασμού των επιπτώσεων στο γεράκι-σύμβολο του Αιγαίου, ενώ είναι γνωστό πως τα πουλιά αυτά καλύπτουν καθημερινά μεγάλες εκτάσεις προς αναζήτηση τροφής. Κι αυτό είναι μόνο ένα από τα πολλά παραδείγματα που πιστοποιούν την ανεπάρκεια της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων*», αναφέρει η Αντιπρόεδρος της Ελληνικής ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗΣ Εταιρείας, **Νίκη Καρδακάρη** και μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Φορέα Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Κυκλάδων.

2

Προκειμένου να γίνει ευρύτερα γνωστός ο άμεσος κίνδυνος ισοπέδωσης των πολύτιμων θυλάκων βιοποικιλότητας του Ν. Αιγαίου, η Ελληνική ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ Εταιρεία ξεκίνησε το φθινόπωρο του 2019 την εκστρατεία ενημέρωσης «*Τα Γκαλαπάγκος της Μεσογείου κινδυνεύουν!*»⁴.

3

https://files.ornithologiki.gr/docs/politiki/aiolika/190419_Enstaseis_MPE_Aiolika_Nisides_ORNITHOLOGIKI.pdf

⁴ <https://ornithologiki.gr/el/yposthrixe-mas/ekstrateies/156-ta-galapagos-tis-mesogeiou-apeiloyntai>

Στο πλαίσιο της εκστρατείας, τον Νοέμβριο του 2019 δεκάδες περιβαλλοντικές οργανώσεις και επιστημονικοί φορείς, με κοινή επιστολή⁵ τους, κάλεσαν τον Πρωθυπουργό Κυριάκο Μητσοτάκη και τον τότε Υπουργό Περιβάλλοντος, Κωστή Χατζηδάκη, να αποτρέψουν τη χωροθέτηση ΑΣΠΗΕ στις ανέγγιχτες μέχρι σήμερα νησίδες και να τις διαφυλάξουν ως ένα από τα πολυτιμότερα αποθέματα της παγκόσμιας φυσικής κληρονομιάς.

Η εκστρατεία αποτέλεσε αφορμή για την ανάπτυξη μιας ευρείας συμμαχίας που υποστηρίχθηκε ένθερμα και από την κοινωνία των πολιτών. Πολύτιμος σύμμαχος στην όλη προσπάθεια ήταν και παραμένει η **Κίνηση για την Προστασία των Νησίδων του Αιγαίου**.

Όπως επισημαίνει ο **Άκης Παπασαράντης**, επαγγελματίας καπετάνιος σε τουριστικό σκάφος και ιδρυτικό μέλος της Κίνησης: «Οι νησίδες παρά την υψηλή οικολογική τους αξία και την ιδιαίτερη γεωπολιτική τους σημασία αντιμετωπίζονται συστηματικά ως το πιο απαξιωμένο κομμάτι της ελληνικής επικράτειας. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι τις αποκαλούμε συχνά ξερονήσια. Τα νησιά αυτά όμως φιλοξενούν σημαντική βιοποικιλότητα, ενώ η Κίναρος και τα Λέβιθα κατοικούνται και

από ανθρώπους που ζουν σε αρμονία με το περιβάλλον των νησιών, παρά το γεγονός ότι παράτυπα δεν απεγράφησαν οι κάτοικοι για πρώτη φορά τον Μάιο του 2011. Το γεγονός αυτό διευκόλυνε βέβαια τη χορήγηση άδειας παραγωγής από τη ΡΑΕ για 23 νησίδες με πολλές περισσότερες ανεμογεννήτριες σε Κίναρο και Λέβιθα».

Προκειμένου να καταρριφθεί το αφήγημα περί «ακατοίκητων ξερονησιών», οι παρεμβάσεις^{6,7,8,9,10} της επιστημονικής και ακαδημαϊκής κοινότητας της χώρας μας ήταν καίριες και κομβικής σημασίας, καθώς εξαρχής οι φορείς αυτοί τεκμηρίωσαν με σθένος την ανάγκη προστασίας ενός από τα

σημαντικότερα στοιχεία της φυσικής κληρονομιάς της Ελλάδας, παίρνοντας μέρος στη διαβούλευση αλλά και θέση στο δημόσιο λόγο.

⁵ https://files.ornithologiki.gr/docs/nisides/20191107_Epistoli_Prostasia_Nisidwn_Aigaiou.pdf

⁶ Παρέμβαση της Ελληνικής Οικολογικής Εταιρείας: <https://www.helecos.gr/el/information/announcements/53>

⁷ Παρέμβαση της Ελληνικής Βοτανικής Εταιρείας: <http://www.hbs.gr/images/paremvash-ths-ellhnikhs-votanikhsetaireias.pdf>

⁸ Παρέμβαση του επιστημονικού προσωπικού του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Κρήτης: https://files.ornithologiki.gr/docs/Ta_vraxonisia_tou_Aigaiou_MouseioFusikisIstoriasKritis.pdf

⁹ Παρέμβαση του Κ. Τριάντη, Αν. Καθηγητή Βιοποικιλότητας Οικοσυστημάτων ΕΚΠΑ και του Σ. Σφενδουράκη, Καθηγητή Οικολογίας και Βιοποικιλότητας στο Παν/μιο Κύπρου: https://files.ornithologiki.gr/docs/Epistoli_Triantis_Sfendourakis.pdf

¹⁰ Παρέμβαση της Ελληνικής Ζωολογικής Εταιρείας: *Το ΔΣ της Ελληνικής Ζωολογικής Εταιρείας με ομόφωνη απόφασή του τοποθετείται ενάντια στο έργο που αφορά στην εγκατάσταση ανεμογεννητριών σε βραχονησίδες του Νοτίου Αιγαίου. Τα επιστημονικά στοιχεία για την περιβαλλοντική καταστροφή που θα επιφέρει το έργο είναι συντριπτικά και αναμφισβήτητα. Έχουν κατατεθεί ήδη στο δημόσιο διάλογο αναλυτικότερα σχετικά κείμενα. Μάλιστα, η ένσταση για το έργο ενισχύεται και λόγω της αρνητικής δημοσιότητας για τις ΑΠΕ, των οποίων η ορθολογική χρήση είναι μονόδρομος για το ενεργειακό μέλλον της χώρας και της ανθρωπότητας. Στο εν λόγω έργο, η χρήση των βραχονησίδων έχει ως μόνο όφελος τη μείωση του ασημαντου (1-2% ετησίως) για το μέγεθος της επένδυσης, κόστους του χώρου εγκατάστασης. Η απληστία μεταμφιεσμένη σε ανάπτυξη μας είναι απεχθής.*

Ένα μοναδικό στον κόσμο εξελικτικό εργαστήριο

Οι απομονωμένες νησίδες και βραχονησίδες του Αιγαίου αποτελούν ένα από τα τελευταία, ανέγγιχτα νησιωτικά οικοσυστήματα στην Ευρώπη και χώροι ιδιαίτερης βιοποικιλότητας, καθώς φιλοξενούν μυριάδες μορφές ζωής και πολλά στενοενδημικά είδη, που απαντούν μόνο εκεί, σε μικρές νησίδες λίγων μόνο εκταρίων, και πουθενά αλλού στον κόσμο! Η απομόνωσή τους δε και η απουσία ανθρώπινης δραστηριότητας, τις καθιστά μοναδικά εργαστήρια εξέλιξης «αντίστοιχα με τα νησιά Γκαλαπάγκος», τονίζει ο **Μωυσής Μυλωνάς**, Καθηγητής Οικολογίας στο Τμήμα Βιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Για τον κ. Μυλωνά, αυτά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά είναι σε μεγάλο βαθμό αποτέλεσμα της

γεωμορφίας του Αιγαίου. «Το Αιγαίο, πέρα από την πλούσια ιστορία του, ως χώρος σύνδεσης ή απομόνωσης πολιτισμών, πέρα από τα δεκάδες μεγαλύτερα ή μικρότερα κατοικημένα νησιά, χαρακτηρίζεται και από τις χιλιάδες νησίδες και βραχονησίδες του. Οι νησίδες αυτές είτε είναι υπολείμματα μεγαλύτερων νησιών που καταποντίστηκαν ή είναι αποτέλεσμα υποθαλάσσιας ηφαιστειακής δραστηριότητας και έχουν κατά κανόνα μεγάλη χρονικά απομόνωση, μεγαλύτερη των 500.000 χρόνων, με τις περισσότερες να εντοπίζονται στο κεντρικό και νότιο Αιγαίο. Η μεγάλη τους απομόνωση και ως εκ τούτου η μικρή επίδραση του ανθρώπου, οδήγησαν

στην ανάπτυξη σε αυτές μιας ξεχωριστής βιοποικιλότητας με μεγάλο ποσοστό ενδημισμού στα φυτά, στα ασπόνδυλα και τα σπονδυλωτά. Ιδιαίτερα, η μικρή παρουσία του ανθρώπου οδήγησε στη λειτουργία τους ως καταφύγιο για θαλάσσια κινδυνεύοντα είδη (φώκιες) ή ως βασικούς σταθμούς των μεταναστευτικών πουλιών».

Ο **Σπύρος Σφενδουράκης**, Καθηγητής Οικολογίας και Βιοποικιλότητας στο Τμήμα Βιολογικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Κύπρου, εκπροσωπώντας με την ιδιότητα του Γραμματέα την

Ελληνική ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ Εταιρεία, δήλωσε: «Έχουμε δίπλα μας ένα μοναδικό φυσικό εργαστήριο οικολογίας και εξέλιξης το οποίο μέχρι σήμερα έχει δεχθεί μικρής κλίμακας, ήπιες μόνο, ανθρώπινες παρεμβάσεις. Άλλες δυσπρόσιτες, άλλες μακρινές κι απομονωμένες, αλλά και κάποιες που για ιστορικούς λόγους δεν τις εκμεταλλεύτηκαν οι άνθρωποι, αυτές οι βραχονησίδες βρίσκονται εκεί, ανάμεσα στα μεγάλα νησιά μας, να δέχονται την έντονη δράση του ανέμου, των κυμάτων και της καλοκαιρινής ξηρασίας και να τη μετατρέπουν σε νέες μορφές ζωής, σε φυτά και ζώα που δεν υπάρχουν πουθενά αλλού, σε έναν φυσικό πλούτο που προβάλλει

τις θάλασσές μας σε όλο τον πλανήτη. Με τη διατήρησή του να είναι τουλάχιστον ίσης αξίας με εκείνη του πολιτισμικού, οφείλουμε να αφήσουμε τις βραχονησίδες να συνεχίσουν να επιτελούν το έργο τους, να συνεχίσουν να παράγουν πλούτο ζωής, να συνεχίσουν να αποτελούν ένα μοναδικό στον κόσμο θέατρο βιοποικιλότητας».

Ο Πέτρος Λυμπεράκης, Έφορος Σπονδυλωτών στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης και Πρόεδρος της Ελληνικής ΖΩΟΛΟΓΙΚΗΣ Εταιρείας επισημαίνει ότι «Η βιοποικιλότητα μιας περιοχής δεν περιορίζεται σε έναν απλό κατάλογο ειδών. Είναι και ο μηχανισμός με τον οποίο η Εξέλιξη απαντά στις διαρκείς αλλαγές. Με αυτούς τους όρους, το Αρχιπέλαγος του Αιγαίου είναι από τις περιοχές με την πιο πλούσια βιοποικιλότητα στον πλανήτη, καθώς εκεί καταγράφονται τοπικές διαφοροποιήσεις, εμφανίσεις, εξαφανίσεις, μετακινήσεις, εποικίσεις, σμιξίματα και

διαχωρισμοί πληθυσμών που συνθέτουν ένα εξαιρετικά πλούσιο, πολύπλοκο και δυναμικό σύστημα. Είναι δε μοναδικό στον κόσμο, καθώς στο Αιγαίο σμίγουν είδη με Ευρωπαϊκή, Ασιατική αλλά και Αφρικανική προέλευση. Το σημαντικό εντούτοις είναι να διατηρηθεί το υπόβαθρο, αυτό το πολύχρωμο και πολύπλοκο ψηφιδωτό από μικρά νησιά και βραχονησίδες, το καθένα αφ' εαυτού μοναδικό».

Ο Αναπληρωτής Καθηγητής του Τμήματος Βιολογίας ΕΚΠΑ και Διευθύνων Σύμβουλος του Οργανισμού Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής, **Κώστας Τριάντης**, τόνισε ότι: «Σε κάθε βραχονήσι του Αιγαίου, ιδίως μεταξύ Αστυπάλαιας και Καρπάθου, εκεί, στην πιο απομονωμένη γωνιά του Αρχιπελάγους του Αιγαίου, συναντάς τη μοναδικότητα της ποικιλίας της ζωής. Κάθε βραχονήσι τόσο ιδιαίτερο και ξεχωριστό και όλα ισάξια πολύτιμα. Στην Εποχή του Ανθρώπου είναι υποχρέωση μας να τα προστατεύσουμε. Να αφήσουμε τις φυσικές διεργασίες να τα μεταβάλλουν και μόνο».

Οι νησίδες τόπος κατοικίας για τύπους... σπάνιους και απειλούμενους!

Οι νησίδες του Ν. Αιγαίου φιλοξενούν σημαντικό αριθμό ενδημικών και μοναδικών φυτικών ειδών. Ιδιαίτερη μνεία αξίζει να γίνει στην παρουσία του ενδημικού *Silene holzmannii*, είδους προτεραιότητας για προστασία του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, καταδεικνύοντας την υψηλή οικολογική σημασία των απομονωμένων νησίδων. «Τα νησιωτικά οικοσυστήματα υποστηρίζουν ένα σημαντικό τμήμα της παγκόσμιας βιοποικιλότητας, αντιπροσωπεύοντας περίπου το 20% του συνολικού αριθμού φυτικών και ζωικών ειδών, τα οποία αναμένεται να αντιμετωπίσουν πιο σύντομα και με μεγαλύτερη ένταση τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής» αναφέρει σχετικά ο **Παναγιώτης Δημόπουλος**,

Καθηγητής Βοτανικής & Οικολογίας, στο Τμήμα Βιολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών και Πρόεδρος του ΔΣ της Ελληνικής ΒΟΤΑΝΙΚΗΣ Εταιρείας.

Σύμφωνα με τον κ. Δημόπουλο «Οι ακατοίκητες βραχονησίδες συγκαταλέγονται μεταξύ των πιο πολύτιμων, εύθραυστων και ευαίσθητων περιοχών του κόσμου, μαζί με τα δάση, τους υγροτόπους, τις ορεινές και τις παράκτιες περιοχές. Στις βραχονησίδες του Αιγαίου απαντούν εξειδικευμένα είδη φυτών -islet specialists- ορισμένα από τα οποία συμπεριλαμβάνονται στα Παραρτήματα II, IV & V της Οδηγίας 92/43/ΕΕ και στο TOP 50 των κρισίμως κινδυνευόντων φυτών των νησιών της Μεσογείου σύμφωνα με τα κριτήρια της Διεθνούς Ένωσης για τη Διατήρηση της Φύσης IUCN. Μικρής ή μέτριας έντασης και έκτασης επεμβάσεις, που δεν θα ήταν αξιοσημείωτες σε μεγάλα νησιά και ηπειρωτικές περιοχές, έχουν πολύ σημαντικές επιπτώσεις στις βραχονησίδες».

Οι 14 νησίδες του νοτιοανατολικού Αιγαίου αποτελούν επίσης «φυσικό χώρο ξεχωριστών πληθυσμών ενδημικών υποειδών ερπετών με μοναδικά χαρακτηριστικά όπως η Αιγαιόσαυρα *Podarcis erhardii*» υπογραμμίζει ο **Παναγιώτης Παφίλης**, Αναπληρωτής Καθηγητής Ζωικής Ποικιλότητας στο Τμήμα Βιολογίας του Παν. Αθηνών και Πρόεδρος της Ελληνικής ΕΡΠΕΤΟΛΟΓΙΚΗΣ Εταιρείας, και συμπληρώνει: «Η Κίναρος (*Podarcis e. kinarensis*), τα Λέβιθα (*Podarcis e. levithensis*), η Μακρά (*Podarcis e. biinsulicola*), η Παχειά (*Podarcis e. pachiae*), η Οφιδούσσα (*Podarcis e. orhidusae*), η Σύρνα (*Podarcis e. syrinae*) και το Μεγάλο Σοφράνο (*Podarcis e. zafranae*) έχουν το καθένα τους το δικό τους υποείδος που διαβιό αποκλειστικά και μόνο σε αυτές τις θέσεις. Ένας ακόμη ιδιαίτερος πληθυσμός υπάρχει στην Πλακίδα. Πρόκειται για έναν πληθυσμό του πρόσφατα (2018) περιγραφέντος σαμιαμιδιού των Δωδεκανήσων (*Mediodactylus oertzeni*) που εμφανίζει ένα από τα χαρακτηριστικά σύνδρομα του νησιωτισμού, τον νανισμό (πολύ μικρό μέγεθος σώματος σε σχέση με τον μέσο όρο του είδους). Οι μοναδικοί αυτοί πληθυσμοί ζουν εδώ και χιλιάδες χρόνια σε θέσεις ανέγγιχτες από τον άνθρωπο».

Θαλασσοπούλια και νησίδες του Αιγαίου: μια μοναδική συμβίωση

Οι νησίδες δεν είναι ελκυστικές για τα στεριανά ζώα αφού διαθέτουν ελάχιστο χώρο, τροφή και νερό. Για τα θαλασσοπούλια όμως που τρέφονται στη θάλασσα, μια μικρή νησίδα όχι μόνο

επαρκεί αλλά είναι και ιδανικό καταφύγιο προφυλαγμένο από κάθε είδους εισβολέα. Έτσι οι νησίδες, ιδιαίτερα αν βρίσκονται κοντά σε καλούς ψαρότοπους, μπορούν να φιλοξενούν εκατοντάδες ή και χιλιάδες θαλασσοπούλια.

Για τα θαλασσοπούλια, η ασφάλεια της απομονωμένης νησίδας είναι βασική ανάγκη. Αν βρεθούμε σε μια αποικία Αιγαιόγλαρων και δούμε τις φωλιές που φτιάχνουν πάνω στο χώμα, σαν ανοιχτά πιάτα, θα καταλάβουμε ότι αρκούν μόλις είκοσι λεπτά σε έναν και μόνο σκύλο για να καταστρέψει όλη την αποικία.

Αν παρακολουθήσουμε τη νύχτα μια αποικία Μύχων ή Αρτέμηδων και τους δούμε πως σέρνονται για να φτάσουν στην είσοδο της

φωλιάς τους κάτω από τους θάμνους ή τα βράχια, θα καταλάβουμε ότι αρκεί μια γάτα ή ένα κουνάβι για να σκοτώσουν σε ένα βράδυ δεκάδες πουλιά. Θα καταλάβουμε πως αυτά τα πουλιά ουσιαστικά μπορούν να φωλιάσουν μόνο σε νησίδες χωρίς χερσαίους θηρευτές.

Οι νησίδες συνιστούν ένα εξαιρετικά ευάλωτο οικοσύστημα. Στην περίπτωση που αυτό το καταστρεπτικό έργο λάμβανε το πράσινο φως, η κατασκευή και λειτουργία των ΑΣΠΗΕ, καθώς και η συνεχής ανθρώπινη παρουσία **θα απειλούσαν άμεσα με πρόσκρουση, εκτοπισμό, όχληση και καταστροφή ενδιαιτήματος όλα τα είδη πουλιών για τα οποία οι νησίδες έχουν χαρακτηριστεί ως Ζώνες Ειδικής Προστασίας του δικτύου Natura 2000**. Συγκεκριμένα, θα απειλούνταν με μη αναστρέψιμες βλάβες:

- ✓ Περισσότερα από 650 ζευγάρια Μαυροπετρίτη, δηλαδή άνω του 4,5% του παγκόσμιου πληθυσμού, καθώς το είδος φωλιάζει σε 12 από αυτές τις νησίδες
- ✓ Περισσότερα από 160 ζευγάρια Αιγαιόγλαρου, δηλαδή άνω του 28% του ελληνικού πληθυσμού. Ο Αιγαιόγλαρος φωλιάζει τακτικά σε 6-8 από αυτές τις νησίδες
- ✓ Εκατοντάδες (πιθανά >1.000) ζευγάρια Αρτέμη και Μύχου. Αποικίες τους υπάρχουν σε τουλάχιστον 5 νησίδες και πιθανά σε περισσότερες.
- ✓ Πολλές δεκάδες ζευγάρια Θαλασσοκόρακα, με το είδος να φωλιάζει σε 10 νησίδες
- ✓ Τουλάχιστον ένα ζευγάρι Σπιζαετού, που χρησιμοποιεί τουλάχιστον 5 νησίδες.

Αρνητικές ουσιώδεις γνωμοδοτήσεις

Καθοριστικής σημασίας για τη σωτηρία των νησίδων ήταν η αρνητική γνωμοδότηση¹¹ τον Ιούλιο του 2020 της **Διεύθυνσης Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος και Βιοποικιλότητας** (η καθ' ύλην αρμόδια υπηρεσία του ΥΠΕΝ), η οποία, αναγνωρίζοντας ότι το κύριο χαρακτηριστικό των υπό εξέταση νησίδων είναι το αδιατάρακτο του φυσικού περιβάλλοντος από την ανθρώπινη παρουσία, γνωμοδότησε αρνητικά τονίζοντας ότι: «*Η υπό εξέταση επένδυση, εφόσον υλοποιηθεί, είναι πιθανόν να αλλοιώσει οριστικά και μη αναστρέψιμα αυτό το αδιατάρακτο των νησίδων, καταστρέφοντας αμετάκλητα τα προστατευόμενα οικοσυστήματα και εκδιώκοντας τα είδη της ορνιθοπανίδας, αίροντας ουσιαστικά το καθεστώς προστασίας και τους λόγους ένταξης αυτών των περιοχών στο δίκτυο Natura 2000*». Παρά την κομβική αυτή γνωμοδότηση, χρειάστηκε να περάσει σχεδόν ένας χρόνος για να απορριφθεί η περιβαλλοντική αδειοδότηση της χωροθέτησης ΑΣΠΗΕ στις 14 νησίδες του Ν. Αιγαίου!

¹¹ https://files.ornithologiki.gr/docs/nisides/Gnomodotisi_D9_3_Ypirsia_Perivallontos_YPEN.pdf

Στο ίδιο πνεύμα ήταν και οι αντίστοιχες αρνητικές γνωμοδοτήσεις των **Φορέων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Κυκλάδων¹² και Δωδεκανήσου¹³** με τον πρώτο να αναφέρει ότι «Πρόκειται για πραγματική ιεροσουλία, για ενέργεια που υποθηκεύει την αξία της χώρας μας για την φυσική κληρονομιά ολόκληρης της Ευρώπης και που προφανώς δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να είναι συμβατή με την ύπαρξη του δικτύου Natura 2000» και τον δεύτερο να διευκρινίζει πως «Είναι σημαντική η προσπάθεια για επίτευξη ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, όπως η αιολική, αλλά είναι επίσης πολύ σημαντική και η οικολογική αξία και ισορροπία των βραχονησίδων του Νοτίου Αιγαίου. Δεν αναφερόμαστε απλά σε ακατοίκητα νησιά αλλά σε οάσεις βιοποικιλότητας που στοιχειοθετούν συγκεκριμένο τοπίο».

Η καταστροφή των τελευταίων καταφυγίων βιοποικιλότητας της Ευρώπης στα Ευρωπαϊκά Έργα Κοινού Ενδιαφέροντος;

Παρά την αρνητική γνωμοδότηση της Διεύθυνσης Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος και Βιοποικιλότητας του ΥΠΕΝ, το έργο Southern Aegean Interconnector (Κυκλαδικά Μελέτμια, Eunice Energy Group) συμπεριλήφθηκε στον κατάλογο προς δημόσια διαβούλευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τα υποψήφια Έργα Κοινού Ενδιαφέροντος (Projects of Common Interest - PCIs)¹⁴. Μάλιστα η υποψηφιότητα δεν αφορούσε 106 ανεμογεννήτριες σε 14 νησίδες, όπως περιλαμβανόταν στη ΜΠΕ της εταιρείας, αλλά 138 ανεμογεννήτριες σε 23 νησίδες, μια

λύση που είχε απορριφθεί με επιχείρημα την αποφυγή πρόκλησης σημαντικών επιπτώσεων στο φυσικό περιβάλλον από την ίδια τη ΜΠΕ! Σημειώνεται ότι στο project sheet¹⁵ του έργου υπήρχαν και άλλες ανακρίβειες, όπως για παράδειγμα ότι τα νησιά είναι στο σύνολό τους ακατοίκητα, συμπεριλαμβάνοντας σε αυτά τα Λέβιθα και την Κίναρο.

Η Κίνηση για την Προστασία των Νησίδων του Αιγαίου, στο πλαίσιο της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του ευρύτερου κοινού για τη σημασία των νησίδων του Ν. Αιγαίου και την ανάγκη της ενεργού συμμετοχής πολιτών και φορέων στη δημόσια διαβούλευση της Επιτροπής, διοργάνωσε από κοινού με την Ελληνική

ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ Εταιρεία και τη ΜΟΜ/Εταιρεία για τη Μελέτη και Προστασία της Μεσογειακής Φώκιας τη διαδικτυακή εκδήλωση «Οι νησίδες του Αιγαίου εκπέμπουν SOS: Οάσεις ζωής ή βιομηχανική ζώνη;»¹⁶.

Στη συνέχεια, η ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ σε συνεργασία με την Κίνηση για την Προστασία των Νησίδων του Αιγαίου έδρασαν άμεσα προετοιμάζοντας σχόλια τα οποία τεκμηρίωναν την απόρριψη του

¹² https://files.ornithologiki.gr/docs/Gnomodotisi_FD_Kykladon_D9_final.pdf

¹³ https://files.ornithologiki.gr/docs/nisides/Gnomodotisi_FD_PP_Dodekanissou.pdf

¹⁴ Περισσότερες πληροφορίες για τα PCIs εδώ:

https://ec.europa.eu/energy/topics/infrastructure/projects-common-interest_en

¹⁵ <https://tyndp.entsoe.eu/tyndp2018/projects/projects/293>

¹⁶ Η εκδήλωση είναι διαθέσιμη εδώ: <https://www.youtube.com/watch?v=nW8gzUadbul>

«Southern Aegean Interconnector» από τα Έργα Κοινού Ενδιαφέροντος. Η λεπτομερής αυτή τεκμηρίωση¹⁷ υποστηρίχθηκε στο πλαίσιο της συμμετοχής στη δημόσια διαβούλευση και από τις Περιβαλλοντικές Οργανώσεις ANIMA, Αρκτούρος, ΑΡΧΕΛΩΝ, ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης, Εταιρία Προστασίας Πρεσπών, Καλλιστώ, MEDASSET, ΜΟm, Greenpeace και WWF Ελλάς. Επιπλέον, εκατοντάδες πολίτες και φορείς από την Ελλάδα αλλά και διεθνώς εκδήλωσαν ενδιαφέρον να υποστηρίξουν την τοποθέτηση των περιβαλλοντικών οργανώσεων και της Κίνησης στο πλαίσιο της δημόσιας διαβούλευσης.

Η απόρριψη του έργου από το ΥΠΕΝ έδωσε ιδιαίτερη χαρά και ικανοποίηση στην κοινωνία των πολιτών και την περιβαλλοντική και ακαδημαϊκή κοινότητα. Το γεγονός ωστόσο, πως παρά την αρνητική γνωμάτευση, η εταιρεία συνεχίζει να κατέχει άδειες παραγωγής σε 23 προστατευόμενες νησίδες σημαίνει ότι ενδεχομένως ο αγώνας για την προστασία τους δεν έχει τελειώσει και συνεπώς συνεχίζουμε να παραμένουμε σε επιφυλακή και δεν θα πάψουμε να επαγρυπνούμε για την προστασία των πολύτιμων νησίδων από κάθε είδους καταστρεπτικά σχέδια.

Ένας εύθραυστος μικρόκοσμος σε ανάγκη προστασίας

Η απώλεια της βιοποικιλότητας και η κλιματική αλλαγή είναι οι δύο εξίσου σημαντικές παγκόσμιες κρίσεις που δρουν συνεργιστικά και θέτουν σε κίνδυνο το μέλλον της ανθρωπότητας. Η βιοποικιλότητα, η οποία συμπεριλαμβάνει και όλα τα φυσικά οικοσυστήματα, αναγνωρίζεται ως η σπουδαιότερη ασπίδα ενάντια στην κλιματική αλλαγή, καθώς συνεισφέρει σημαντικά στην αντιμετώπισή της και στον μετριασμό των επιπτώσεών της. Συνεπώς, οι πολιτικές που εφαρμόζει η Ελλάδα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής δεν είναι δυνατόν να υπονομεύουν την ίδια στιγμή τη διατήρηση της πολύτιμης βιοποικιλότητας της χώρας. **Η ανάπτυξη των ΑΠΕ είναι αναγκαίο να επιτευχθεί με σεβασμό στη βιοποικιλότητα και το τοπίο, με τη χωροθέτησή τους να γίνεται κατά προτεραιότητα σε ήδη κατακερματισμένες και τροποποιημένες από τον άνθρωπο περιοχές.**

Κομβικής σημασίας βήμα θα είναι η θεσμική θωράκιση των νησίδων με απόλυτη προτεραιότητα τη διατήρηση της βιοποικιλότητας όπου θα επιτρέπονται μόνο οι δραστηριότητες που θα βρίσκονται σε απόλυτη αρμονία και σεβασμό με το φυσικό περιβάλλον και το τοπίο των νησίδων. Είναι προφανές πως τέτοιου είδους καταστροφικά έργα θα είχαν ήδη «κοπεί» στο στάδιο του προελέγχου (screening), γλυτώνοντας

όλους τους εμπλεκόμενους -από τους επενδυτές, τη Διοίκηση, τους περιβαλλοντικούς και επιστημονικούς φορείς έως και την κοινωνία των πολιτών- από πολύ κόπο, χρόνο και πόρους. Η ελληνική νομοθεσία, συνεπώς, πρέπει επιτέλους να εναρμονιστεί με την ενωσιακή,

¹⁷

https://files.ornithologiki.gr/docs/210327_Contribution_consultation_PCI_Southern%20Aegean%20Interconnector_f.pdf

ενσωματώνοντας ως υποχρεωτική την πραγματοποίηση του screening κατά την εξέταση των έργων στο αρχικό στάδιο της περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

Η Ελλάδα αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κέντρα βιοποικιλότητας παγκοσμίως, με τις νησίδες του Αιγαίου να κατέχουν μια περίοπτη θέση στο διεθνές στερέωμα της άγριας ζωής ως κέντρα ενδημισμού και εξέλιξης. Τα μοναδικής σημασίας «Γκαλαπάγκος της Μεσογείου» δεν είναι ξερωνήσια χωρίς ζωή, ούτε δωρεάν οικόπεδα για την εγκατάσταση ανεμογεννητριών. Πρόκειται για **εύθραυστους μικρόκοσμους των οποίων η διαφύλαξη και προστασία είναι υποχρέωση της Πολιτείας και καθήκον όλων μας.**

Επιμέλεια – κείμενα:
Ελληνική ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ Εταιρεία

10

Φωτογραφίες:

Σελ. 1: Andrea Bonetti/ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ | Γιάννης Ρουσόπουλος/ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ

Σελ. 3: Γιάννης Γαβαλάς/ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ

Σελ. 4: Μεσογειακή Φώκια *Monachus monachus* - Πάνος Δενδρινός/MOM | Ζωνοδέλφινα *Stenella coeruleoalba* - Άγγελος Ευαγγελίδης/ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ

Σελ. 5: Αρτέμης *Calonectris diomedea* – Jakob Fric/ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ | *Silene holzmannii* – Αποστόλης Καλτσής/ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ

Σελ. 6: *Mediodactylus oertzeni* – Παναγιώτης Παφίλης | Ασημόγλαρος *Larus michahellis* - Γιάννης Ρουσόπουλος/ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ

Σελ. 7: Θαλασσοκόρακες *Phalacrocorax aristotelis desmarestii* - Γιάννης Γαβαλάς/ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ

Σελ. 8: Μαυροπετρίτης *Falco eleonorae* – Stig F. Olsen/ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ

Σελ. 9: Αιγαίογλαροι *Larus audouinii* – Παναγιώτης Λατσούδης/ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ

Σελ. 10: Μαθήτρια Δημοτικού Σχολείου με μάσκα Αιγαίογλαρου – Βασίλης Ζέλκας/Αρχείο ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗΣ